

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2026. № 3.

ISSN 2307-2156

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2026.3.30>

УДК 35.072

М. П. Борисов,

аспірант кафедри публічного управління, туризму та готельно-ресторанної справи, Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-5798-3535>

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

M. Borysov,

Postgraduate student, Department of Public Administration, Tourism and Hotel and Restaurant Business, V. I. Vernadsky taurida national university

STATE MANAGEMENT OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE ECONOMY OF UKRAINE UNDER MARTIAL LAW

Загальновідомо, що державне управління інноваційним розвитком виступає важливим важелем державного стратегічного розвитку. Україна протягом останніх років докладает чимало зусиль для створення підходящих передумов для розвитку інновацій та сприяння інноваційним проєктам не тільки на загальнодержавному рівні, але й на рівні кожної окремої територіальної громади. При цьому важливим інструментом державного управління інноваційним розвитком економіки виступає національна

стратегія розвитку інноваційної діяльності, що розкриває головні напрями та завдання функціонування даної галузі. Урядом нашої держави активно забезпечується створення підходящих передумов для розвитку інновацій, наприклад за рахунок прийняття нормативно-правових актів, покликаних підтримувати інноваційні проєкти та їх впровадження. В цілому, державне управління інноваційним розвитком економіки України слід вважати складним та багатограним механізмом, який покликаний стимулювати інноваційну активність та забезпечення сталого розвитку держави шляхом введення інноваційних технологій як на загальнодержавному рівні, так і на рівні кожного регіону.

The article is devoted to revealing the features of state management of innovative development of the economy of Ukraine in the conditions of martial law. It is well known that state management of innovative development is an important lever of state strategic development. In recent years, Ukraine has been making great efforts to create suitable conditions for the development of innovations and promoting innovative projects not only at the national level, but also at the level of each individual territorial community. At the same time, an important tool for state management of innovative development of the economy is the national strategy for the development of innovative activity, which reveals the main directions and tasks of the functioning of this industry. The government of our state is actively ensuring the creation of suitable conditions for the development of innovations, for example, by adopting regulatory legal acts designed to support innovative projects and their implementation. In addition, there is also an appropriate institutional support for state management of innovative development of the economy, in particular, the State Agency for Innovations and Inventions of Ukraine (whose activities are aimed at implementing state policy in the innovation sector and providing assistance in the implementation of innovative projects). Also, at the state level, programs to promote innovative development have been developed, which are designed to stimulate innovative activity at the regional level. This makes it possible to activate

the public, business representatives and scientists to develop and implement collective projects to develop innovative potential at the regional level. In general, state management of innovative development of the economy of Ukraine should be considered a complex and multifaceted mechanism, which is designed to stimulate innovative activity and ensure sustainable development of the state by introducing innovative technologies both at the national level and at the level of each region. It has been established that state management of innovative development of the economy of Ukraine is currently in a period of radical structural changes. It has been determined that the main mechanisms of state management of innovative development of the economy of Ukraine in wartime are: direct assistance, clustering, international cooperation. However, despite the complex nature of martial law, state management of innovative development of the economy of Ukraine aims to overcome the insufficient efficiency of traditional management models by introducing transparent tools for promoting business and science.

Ключові слова: державне управління, інновації, інноваційний розвиток, економіка держави, воєнний стан.

Keywords: state management, innovation, innovative development, state economy, martial law.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Напочатку 2022 року наша держава стикнулася з небаченим викликом, пов'язаним з повномасштабним вторгненням російської федерації, що є вкрай складним етапом для всього населення, органів державної влади та кожної сфери суспільної життєдіяльності. З моменту повномасштабної збройної російської агресії було введено особливий правовий режим воєнного стану, головним аспектом якого є нагромадження ресурсів для протидії військовій загрозі та внесення змін у систему державного управління. Так, в умовах воєнного стану доволі проблематичною стала організація діяльності державних службовців, захист

їхніх інтересів, а також формування безпечного середовища для реалізації професійних обов'язків. Відтак, критичної важливості набув аспект покращення ефективності державного управління та введення цілого комплексу заходів антикризового характеру.

На даний час важливу роль відіграють інновації у економічному розвитку нашої держави, оскільки виступають важливою складовою державної стратегії, в основі якої лежать теоретичні положення та належні закономірності для удосконалення та ефективного введення в суспільство. В умовах воєнного стану необхідно володіти ефективними механізмами, які здатні сприяти забезпеченню економічної стабільності та розвитку. На інноваційній економіці може ґрунтуватися обороноздатність держави. Інноваційний розвиток сприяє підвищенню конкурентоспроможності держави в сучасних кризових умовах, пов'язаних з російсько-українською війною. Стрімкий розвиток цифровізаційних процесів можуть надавати додаткові переваги над країною-агресором та мінімізувати вплив зовнішніх факторів на економіку. Найбільш загрозливим викликом для економіки держави постає брак уніфікованого підходу до управління інноваційного розвитку, який міг би забезпечити протидію потенційним загрозам інноваційної активності, а також стимулювання державного соціально-економічного розвитку. Тому, на сьогоднішній день виняткової актуальності набуває питання активного введення механізму реалізації державного управління інноваційним розвитком економіки України в умовах воєнного стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дану проблематику досліджували такі науковці як І. Дрогобецький, А. Козенко, І. Кукса, І. Москалець, С. Пермінова, Н. Ситник, Р. Соловей, М. Чупріна, М. Шкільняк та інші. Не зважаючи на значний доробок вище наведених науковців, на даний час немає узагальненого дослідження, яке б змогло чітко окреслити характерні особливості державного управління інноваційним розвитком економіки України в умовах воєнного стану.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даної

статті є розкриття особливостей державного управління інноваційним розвитком економіки України в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу дослідження. Новітньому етапу розвитку нашої держави притаманні серйозні виклики в абсолютно усіх сферах, що вимагає оперативного реагування та забезпечення, передусім територіальної цілісності, а також інформаційно-економічної безпеки. При цьому визначальним об'єднуючим інструментом усіх сфер суспільної життєдіяльності виступають інновації та новітні розробки в якості рушійного важеля розвитку, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності та покращенню господарської діяльності економічних систем. Беручи до уваги те, що головним та стратегічно необхідним для вітчизняної економіки є довготривалий соціально-економічний розвиток, необхідно повною мірою використовувати науковий потенціал та інноваційну економіку, яка здатна швидко адаптуватися до сучасних мінливих умов. Проте без державного втручання, розвитку наукоємних досліджень, раціональної інвестиційної стратегії, контролю за витрачанням бюджетних ресурсів неможливо зберегти та максимізувати інноваційний розвиток та відновити державу.

Варто зазначити, що державне управління інноваційним розвитком економіки України в умовах воєнного стану трансформувалося на важливий напрям забезпечення національної безпеки. Сучасні умови розвитку держави вказують на те, що звичні механізми розвитку не здатні повною мірою забезпечити достатню адаптивність не тільки на національному, але й на регіональному рівнях. На успішний розвиток держави в умовах воєнного стану здатні впливати здатність її регіонів оперативного та якісного створювати, акумулювати та використовувати свій інноваційний потенціал. Саме інновації можуть забезпечити не тільки відновлення втрачених функцій, але й формування нових економічних напрямів, підвищення конкурентоспроможності та зміцнення стабільності держави у довготривалому періоді.

Міжнародні дослідження підтверджують: інноваційний потенціал

регіону є показником не тільки його економічного розвитку, але й здатності протистояти кризам, адаптуватися до деструктивних впливів, швидко відновлюватися та ефективно змінювати структуру своєї економіки. На нашу думку, одним із найавторитетніших досліджень у цій сфері є робота Бошми Р., де автор наголошує, що інноваційність забезпечує так звану «еволюційну резильєнтність», тобто спроможність не просто повернутися до попереднього стану, а трансформувати економічну систему у нову, більш стійку форму. Еволюційний підхід пояснює, чому деякі території, навіть перебуваючи у гірших умовах, здатні швидше реагувати на виклики: вони мають розвинену інноваційну інфраструктуру, наукові центри, висококваліфіковані кадри, а головне – здатність створювати нові рішення, продукти і моделі поведінки [1; 2].

В умовах децентралізації і навіть посилення системи безпеки спостерігаються позитивні зрушення в утворенні інституціональної основи внутрішнього ринку інновацій через удосконалення чинного законодавства щодо науки й інноваційної діяльності, результатом чого є прийняття Законів України, Указів Президента України, розробленні стратегій і програм, які в повній мірі не виконано, зокрема і через військовий стан: заходи з регулювання наукових і науково-технічних відносин, створення відповідних умов з підвищення результативності наукових досліджень й провайдингу їх результатів для науково-технічного розвитку усіх сфер суспільного життя; стратегічні й середньострокові пріоритетні напрямки інноваційно-безпекового розвитку суспільства, реалізація яких здійснюватиметься за фактичною участю вітчизняної науки на базі інноваційних наукових розробок та технологій; правові, організаційно-фінансові основи експертної діяльності у науково-технічній сфері; економіко-правові засади запровадження та функціонування технопарків, їх учасників, дочірніх, спільних суб'єктів бізнесу, які виконують інвестиційні й інноваційні проекти з діяльності технопарків; пріоритети та напрямки інноваційної діяльності, впровадження моделей сталого економічного зростання національних підприємств,

вдосконалення структури їх основного капіталу, інтенсивного інвестування у високотехнологічні виробництва тощо [3, с. 48].

Внаслідок значних втрат за останні два роки повномасштабної війни, постраждала не тільки інфраструктура, а й отримали значні збитки вітчизняні підприємства, третина з яких припинила свою діяльність, а діючі мають обмежені власні кошти для розвитку інноваційної діяльності, скорочуючи витрати на інновації, хоча експортоорієнтовані виробництва продовжують інвестування навіть в складних умовах. Тому на макрорівні очевидним є стимулювання інноваційної діяльності за рахунок галузевих програм підтримки, фіскальних і законодавчих заходів, без яких неможливо здійснити відновлення країни і сформувати обороноздатну державу. Уряд продовжує роботу над Стратегією інноваційного розвитку України до 2030 р., яка базується на нових підходах, окреслюючи ключові напрями і напрацьовуючи проекти нормативних документів щодо стимулювання розробників, розвитку інноваційної діяльності підприємств, зняття бюрократичних перепон при відкритті бізнесу та інвестуванні в інноваційні розробки, створення конкурентного ринку для реалізації власних бізнес-проектів, поліпшення екосистеми інновацій, розвитку пріоритетних галузей. Усі ці дії підтримуються міжнародними партнерами, оскільки спрямовані на відбудову та трансформацію держави, яка окреслює європейський вектор розвитку інноваційної економіки в країні [4].

Ефективність державного управління інноваційним розвитком певним чином визначається можливістю владних інституцій формувати підходяще інституційне забезпечення з метою використання інноваційного потенціалу. Найбільш загрозливим викликом досі залишається порушення рівноваги між стратегічними цілями державного управління та інструментами його реалізації. Брак інноваційних механізмів у системі державного управління, обмеженість ресурсів та недостатня цифрова грамотність адміністрацій негативно впливають на перехід до сталого розвитку. При цьому стратегічна мета державного управління полягає у формуванні регіональних інноваційних

екосистем, в основі яких лежить співпраця між владою, бізнесом, наукою та громадськістю, що дозволяє підвищити конкурентоспроможність регіонів та довгострокову трансформацію у соціально-економічному розвитку держави.

Основною перешкодою для державного управління інноваційним розвитком в умовах воєнного стану є комплекс викликів, які можна згрупувати за кількома ключовими напрямками:

1. Недостатнє фінансування. Інноваційні процеси вимагають значних інвестицій, але державне фінансування інновацій часто обмежене через загальну бюджетну обтяженість і пріоритетність інших напрямків витрат. Недостатність фінансових ресурсів призводить до неможливості повноцінного впровадження інноваційних проектів та програм.

2. Бюрократія та регуляторні бар'єри. Складність та тривалість процесів отримання дозволів, реєстрації прав на інтелектуальну власність, а також інші бюрократичні перепони суттєво ускладнюють розвиток інноваційної діяльності. Висока регуляторна навантаженість відлякує інвесторів та знижує мотивацію до інновацій серед бізнесу.

3. Відсутність комплексного підходу. Часто спостерігається фрагментарність і некоординованість дій різних відомств та органів влади, які займаються розвитком інновацій. Відсутність комплексного підходу та єдиної стратегії ускладнює впровадження ефективних механізмів підтримки інноваційного розвитку.

4. Недоліки в законодавстві. Існуючі нормативно-правові акти часто не враховують специфіки інноваційної діяльності, потреб сучасного ринку та глобальних тенденцій. Застарілі або недосконалі закони можуть гальмувати інноваційний процес, створюючи правову невизначеність та знижуючи інвестиційну привабливість країни.

5. Обмежений доступ до ресурсів та інформації. Для розвитку інновацій потрібен доступ до сучасних знань, технологій, кваліфікованих фахівців, а також до інформації про ринкові можливості та тренди. В Україні ще існують проблеми з доступом до цих ресурсів, що стримує інноваційну активність.

6. Слабка взаємодія між наукою та бізнесом. Недостатньо розвинуті механізми співпраці між науковими установами та промисловістю, що уповільнює процес комерціалізації наукових розробок та інновацій [5].

Отже, інноваційному розвитку в умовах воєнного стану притаманні певні особливості, що вимагають, передусім, раціонального державного управління, спрямованого на реалізацію конкретних заходів сприяння та інвестування у розробку та впровадження інноваційних проєктів. Це, в свою чергу, потребує ефективної інноваційної стратегії, в основі якої лежить удосконалення виробництва та розбудова венчурної сфери на базі тісного співробітництва «армія – держава – бізнес», шляхом використання інструментів стимулювання промисловості до тісного співробітництва з науковцями та винахідниками в контексті впровадження існуючих інноваційних розробок. Сучасні небезпеки, пов'язані з активізацією міграційних процесів потребують реалізації нагальних заходів, покликаних зберегти інтелектуальний потенціал держави. Цього можна досягти за рахунок:

- державного контролю за процесом формування інноваційного потенціалу;
- формування сприятливих передумов для розвитку інноваційного бізнесу;
- ефективних інструментів захисту інтелектуальної власності;
- активізації ролі держави як замовника та посередника між науково-дослідними роботами та підприємництвом;
- формування національного ринку інновацій;
- контролю за інноваційними розробками;
- формування наукового забезпечення інноваційних технологій шляхом покращення підготовки фахівців;
- налагодження співпраці між державою та бізнесом в контексті розробки стратегії інноваційного розвитку, покращення інвестиційної привабливості та контролю за роботою підприємств, які задіяні у реалізації

інноваційних проєктів.

Відтак, можна дійти висновку, що на даний час наша держава вимагає структурної перебудови та розробки оборонної стратегії, яка ґрунтується на нових підходах до розвитку усіх сфер суспільної життєдіяльності. Так, правильний вибір стратегії, своєчасне її впровадження, ефективні заходи сприяння інноваційної діяльності із врахуванням усіх можливостей та перспектив, здатні впливати на економічні безпеці держави та її оперативне післявоєнне відновлення.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Таким чином, беручи до уваги все вище наведене, можна дійти висновку, що державне управління інноваційним розвитком економіки України на сьогоднішній день знаходиться в періоді радикальних структурних змін. Ключовий акцент перенесено на забезпечення обороноздатності, технологічної незалежності та інтеграції в міжнародний інноваційний простір в умовах воєнного стану. Головними механізмами державного управління інноваційним розвитком економіки України в умовах війни вважаються:

1. Пряме сприяння, що передбачає активізацію грантового фінансування за допомогою профільних фондів.

2. Кластеризація, що передбачає формування науково-інноваційних хабів, діяльність яких спрямована на задоволення потреб армії та відновлення зруйнованих інфраструктурних об'єктів.

3. Міжнародна співпраця, що передбачає формування колективного «майданчика» для взаємовідносин між вітчизняними оборонними підприємствами та Європейським Союзом.

Однак, попри складний характер воєнного стану, державне управління інноваційним розвитком економіки України має на меті подолання недостатньої ефективності традиційних моделей управління за рахунок впровадження прозорих інструментів сприяння бізнесу та науки.

Отже, забезпечення ефективного державного управління інноваційним розвитком економіки України сприятиме сталому економічному зростанню та

покращенню суспільної життєдіяльності. При цьому важливо налагодити співробітництва між владними органами, представниками у громадськості та науково-освітніми закладами з метою досягнення ефективного інноваційного розвитку, що лежить в основі створення адаптивного та конкурентоздатного суспільства. Систематичне введення інноваційних підходів, сприяння ініціативам територіальних громад та залучення ресурсів з метою розвитку інноваційних проектів дозволить створити сприятливі передумови для покращення суспільної життєдіяльності.

Література

1. Boschma R. Towards an Evolutionary Perspective on Regional Resilience. *Regional Studies*. 2015. Vol. 49. Pp. 733-751.
2. Соловей Р.П. Публічне управління інноваційним потенціалом регіонів як елемент системи національної стійкості України. Національна безпека в умовах війни, післявоєнної відбудови та глобальних викликів ХХІ століття: збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (11-12 грудня 2025 р.). Житомир: Житомирська політехніка, 2025. С. 352-356.
3. Шкільняк М.М., Кукса І.М., Козенко А.О., Дрогобецький І.І. Державне стратегічне управління інноваційним розвитком в умовах децентралізації та посилення системи безпеки. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2022. № 5 (252). С. 46-52. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7112992>.
4. Пермінова С.О., Ситник Н.І., Чупріна М.О. Інноваційна діяльність в Україні в період воєнної агресії: тенденції та перспективи. *Економіка та суспільство*. 2024. Випуск 59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-62>.
5. Москалець І.М. Механізм реалізації державної політики інноваційного розвитку економіки України: дис. на здобуття наук. ступеня канд наук з держ. управління. Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка», 2024. 215 с.

References

1. Boschma, R. (2015), “Towards an Evolutionary Perspective on Regional Resilience”, *Regional Studies*, vol. 49 (5), pp. 733-751.
2. Solovei, R. P. (2025), “Public management of the innovative potential of regions as an element of the national resilience system of Ukraine”, *Zbirnyk tez dopovidei Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* [Collection of abstracts of the International Scientific and Practical Conference], Zhytomyr Polytechnic Institute, Ukraine, pp. 352-356.
3. Shkilniak, M. M., Kuksa, I. M., Kozenko, A. O. and Drohobetskyi, I. I. (2022), “State strategic management of innovative development in conditions of decentralization and strengthening of the security system”, *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, vol. 5 (252), pp. 46-52. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7112992>.
4. Perminova, S. O., Sytnyk, N. I. and Chuprina, M. O. (2024), “Innovative activity in Ukraine during the period of military aggression: trends and prospects”, *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-62>.
5. Moskalets, I. M. (2024), “The implementation mechanism of the state policy of innovative development of the economy of Ukraine”, Abstract of Ph.D. dissertation, Mechanisms of public administration, State University “Zhytomyr Polytechnic”, Zhytomyr, Ukraine.

Отримано редакцією журналу / Received: 15.03.26

Прорецензовано / Revised: 18.03.26

Схвалено до друку / Accepted: 20.03.26